

KADIN ÖĞRETİM ELEMANLARININ MEME KANSERİNE YÖNELİK DAVRANIŞLARI

Emine Ekici, Nevin Utkualp

Kocaeli Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik, İzmit, Türkiye

Gönderilme Tarihi: 22 Haziran 2007 • Kabul Tarihi: 18 Temmuz 2007

ÖZET

GİRİŞ: Meme kanseri kadınlarda en sık görülen kanserdir. Meme kanserinin ülkemizde kadın kanserleri arasında birinci sırada yer aldığı, kanser ölümleri arasında akciğer kanserinden sonra ölüm nedeni olarak ikinci sırada olduğu görülmektedir.

Kadınların meme kanseri ve risk faktörleri, belirtileri ve KKMM konusunda bilgilencilmeleri gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı; kadın öğretim elemanlarının kendi kendine meme muayenesine yönelik davranışlarını değerlendirmektir.

MATERYAL ve METOD: Tanımlayıcı olarak planlanan çalışmada; Kocaeli Üniversitesi'nde çalışan, sağlık alanı dışındaki tüm fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarındaki, araştırmaya katılmayı kabul eden 67 kadın öğretim elemanına yüz yüze anket uygulanmıştır.

BULGULAR: Öğretim elemanlarının %13,4'ünün (n=9) her ay düzenli KKMM yaptığı, %20'sinin (n=14) ,bir uzmana meme muayenesi yaptırdığı saptandı. Yaş, medeni durum, sigara kullanma ile KKMM uygulama arasında anlamlı farklılık bulunmadı (p>0,05). Ancak ailesinde meme kanser öyküsü bulunanlarla diğer öğretim elemanları arasında KKMM i uygulama yönünden anlamlı farklılık saptandı. (p<0,05)

SONUÇ: Bu çalışmada öğretim elemanlarının çoğunluğunun KKMM davranışını Türkiye'de ve yurtdışındaki çalışmalara benzer olarak her ay düzenli olarak uygulamadıkları bulundu.

Öğretim elemanlarının KKMM uygulaması ve meme kanseri risk faktörleri konusunda bilgilendirilmeleri, meme sağlığı yönünden kadınların erken tanıya ilişkin tutum ve davranışlarını etkileyen faktörleri inceleyen çalışmalar yapılması, önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Meme kanseri, kendi kendine meme muayenesi, öğretim elemanı

WOMEN INSTRUCTORS BEHAVIORS TOWARDS BREAST CANCER

ABSTRACT

INTRODUCTION: Among women worldwide, breast cancer is the most common cancer. Breast cancer is the second most common cause of cancer death among women in Turkey (after lung cancer). So, all women should be informed about risk factors, prevention, signs and symptoms of breast cancer.

This study was made to evaluate breast self-examination of women who work university as an instructor.

METHOD: This descriptive study was made on women instructors who accept participation this study and work university. This study sample was 67 women instructors who work university except health science. In this study data were obtained questionnaires form that developed by researchers. Data were obtained face to face interview.

FINDINGS: According to this study 13% of women instructors, have performed breast self-examination, 20% have had clinical breast examination. In this study it is found that, age, marital status, smoking did not effect behaviors of breast self-examination but women instructors who have family history of breast cancer performed breast self-examination more than other women instructors.

RESULTS: It is found that most of the women instructors didn't perform monthly breast self-examination. According to this study it is suggested that, women instructors should be performed about risk factors, symptoms and prevention of breast cancer and researches should be made to detect factors that affecting women behaviors about performing preventing activities.

Key words: Breast cancer, breast self-examination, woman instructors

Meme kanseri kadınlarda en sık görülen kanserdir. Batı toplumlarında yaklaşık her 8 kadından biri hayatının bir döneminde bu hastalığa yakalanmaktadır.

Dünyada meme kanseri görülme oranı giderek artmaktadır. 2010 yılına kadar yılda 1,4 milyon yeni invaziv meme kanseri olgusu beklenmektedir. 2002 yılında 1.15 milyon yeni meme kanseri olgusu görülmüş ve 411 bin ölüme yol açmıştır (1).

Meme kanserinin ülkemizde kadın kanserleri arasında birinci sırada yer aldığı, kanser ölümleri arasında akciğer kanserinden sonra ölüm nedeni olarak ikinci sırada olduğu görülmektedir (2,4).

Meme kanserinin erken teşhisi hayatta kalma oranını artırır (2,3). Tarama programları kanseri henüz semptom vermediği erken evrede yakalamayı ve etkili bir tedavi ile daha iyi bir sağkalımı ve düşük mortaliteyi hedeflemektedir. Kendi kendine meme muaye-

nesi tarama yöntemlerinden birisidir. Memedeki kitlelerin %90'ını kadınların KKMM ile saptadığı ve bu kitlelerin %25'inin malignensi olduğu bilinmektedir (2,4). 20 yaşından büyük kadınların her ay KKMM uygulaması erken tanı için önerilen uygulamalar içerisinde ilk sırada yer almaktadır (3).

Meme kanseri için çok sayıda risk faktörü belirlenmiştir. Bunlar arasında kadın olmak ilerleyen hasta yaşı en önemlileridir. Ailede genç yaşta meme kanseri öyküsü, erken menarş, geç menapoz, geç yaşta ilk canlı doğum diğer risk faktörleri arasındadır (2,13).

Kadınların meme kanseri ve risk faktörleri, belirtileri ve KKMM konusunda bilgilenmeleri gerekmektedir.

Üniversitenin temel işlevi öğretim, araştırma ve toplum hizmetidir. Bu bağlamda kadın öğretim elemanları üniversite düzeyinde eğitilmiş bireyler olarak kadının statüsünün yükseltilmesi, sosyal ve politik haklarının korunması ve kendi yaşamlarını sağlıklı olarak sürdürme, geliştirme ve sağlıklarının sorumluluğunu alma konusunda toplumdaki diğer kadınlara da rol modeli olmaktadır. Bu nedenle sağlıklı bir toplumun oluşmasında, özellikle kadın eğitimcilerin KKMM ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını benimsemesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı; kadın öğretim elemanlarının kendi kendine meme muayenesine yönelik davranışlarını değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışma Ocak-Haziran 2005 tarihleri arasında yapılmıştır. Tanımlayıcı olarak planlanan çalışmada, araştırmanın evrenini Kocaeli Üniversitesinde çalışan, sağlık alanı dışındaki tüm fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarındaki kadın öğretim elemanları oluşturmaktadır. Kocaeli Üniversitesinde çalışan, sağlık alanı dışındaki tüm fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarındaki kadın öğretim elemanları gönüllülük ilkesi çerçevesinde araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 67 kadın öğretim elemanına ulaşılabilmektedir. Araştırma kapsamına alınan kişiler okullarda ziyaret edilip bilgiler yüz yüze anket doldurma yöntemi ile elde edilmiştir. Ankette yaş, medeni durum, sigara ve alkol kullanımı, ailede meme kanseri öyküsü, doktor tarafından meme muayenesi yaptırma durumu, kendisinin meme muayenesi yapma durumu, konusunda bilgiler kaydedilmiş ve sonuçlar SPSS paket programında değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan kadın öğretim elemanlarının yaş ortalaması 31.29±7,02 yıldır. Kadın öğretim elemanlarının 26'sı (%38,8) evli, 41'i (%61,2) bekar olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Öğretim elemanlarının sigara kullanma durumları

Sigara kullanma	Sayı	%
Hiç içmemiş	52	77,6
İçiyor	15	22,4
Toplam	67	100

Kadın öğretim elemanlarının 15'i (%22,4) sigara içmektedir.

Tablo 2. KKMM yapıp yapmamanın sigara kullanma durumuna göre dağılımı

KKMM	Sigara kullanma durumu					
	Yapıyor		Yapmıyor		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hiç içmemiş	12	23,1	40	76,9	52	100
İçiyor	-	-	15	100	15	100

X²=4,25,p>0,05

Sigara kullanan öğretim elemanlarının hiç biri KKMM yapmamaktadır. Sigara içmeyenlerin 40'ı (%76) KMM yapmamaktadır.

Tablo 3. Öğretim elemanlarının kendilerinin ve doktor tarafından meme muayenesi yaptırma durumları

KKMM yapma durumu (her ay)	Sayı	%
Evet	9	13,4
Hayır	26	38,8
Düzensiz aralıklarla kontrol	32	47,8
Toplam	67	100
Doktor tarafından meme muayenesi yaptırma durumu	Sayı	%
Evet	14	20,9
Hayır	53	79,1
Toplam	67	100

Öğretim elemanlarının 9'unun (%13,4) her ay düzenli KKMM yaptığı, 26'sının (%38,8) KMM yapmadığı, 32'sinin (%47,8) düzensiz aralıklarla meme kontrolünü yaptığı bulunmuştur. Katılımcıların 14'ü (%20,9) doktor tarafından meme muayenesi yaptırmış, 7'si (%10,4) meme dokusu ile ilgili sorun yaşadığını belirtmiş, yaşanan sorunların fibrokistik yapıda olduğu belirtilmiştir.

Tablo 4. Öğretim Elemanlarının ailelerinde meme kanseri bulunma durumu

Yakınında meme kanseri olanlar	Sayı	%
Evet	7	10,4
Hayır	60	89,6
Toplam	67	100

Öğretim elemanlarının 7'sinin (%10.4) yakın akrabasında meme kanseri öyküsü bulunmuştur.

Tablo 5. KKMM Yapıp yapmamanın aile öyküsünde meme kanseri bulunma durumuna göre dağılımı

Ailede Meme Kanseri	KKMM			
	Yapıyor		Yapmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Var	5	55.5	2	44.5
Yok	4	7.7	56	92.3

X²=55.53, p=0.00

Aile öyküsünde meme kanseri bulunan öğretim elemanlarının 5'i (%55.5)'i her ay düzenli olarak KKMM uygularken, diğer öğretim elemanlarının 4'ü(%7.7)si KKMM'yi yapmaktadır.

Tablo 6. KKMM yapıp yapmamanın yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş Grupları	KKMM			
	Yapıyor		Yapmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
20-29 Yaş	3	10	27	90
30+ Yaş	6	16,2	31	83,8

X²=1,327, p>0,05

20-29 yaş grubunda 3'ü (%10) KMMM uygularken ,30 ve üzeri yaş grubunda 6'sı (%16.2) meme muayenesi yapmaktadır.

Tartışma

Meme kanseri kadınlarda yalnız en çok görülen kanser değil, aynı zamanda bir çok ülkede kanserden ölümlerin başlıca nedenidir(4). Kadınlar kendileri için büyük risk oluşturan bu hastalık ve erken tanı yöntemleri konusunda bilgili olmalıdırlar.

Meme kanserinin belirtilerinin bilinmesinin yanı sıra; Kadının KKMM yapabilmesi de büyük önem taşımaktadır. Yapılan çeşitli çalışmalarda KKMM uygulaması yapan kadınlarda uygulamayanlara göre meme kanserinin daha erken dönemde saptanabildiği ortaya çıkarılmıştır (6,7,8,14).

Bu çalışmada 20-29 yaş grubunda 3'ü (%10) KMMM uygularken, 30 ve üzeri yaş grubunda 6'sı (%16.2) meme muayenesi yapmaktadır. Kadınlarda meme kanseri risk düzeyinin değerlendirildiği çalışmada yaş arttıkça ortalama risk puanının da arttığı bulunmuştur (13). ABD'de Ulusal Kanser Enstitüsü'nün 1980 yılındaki çalışmasında genç kadınlarda KKMM yapma sıklığının fazla olduğu öne sürülmüştür (18). Fırat Üniversitesi'nde çalışan kadınlarla yapılan çalışmada da 25-29 yaş arasındakilerin diğer yaş gruplarına göre daha fazla oranda KKMM'yi uyguladıkları bulunmuştur (9). Bizim çalışmamızdaki farklılığın olguların sosyokültürel durumundan kaynaklandığı düşünülmüştür.

Öğretim elemanlarının %13,4'ünün her ay düzenli KKMM yaptığı, %38,8'inin KKMM yapmadığı, %47,8'inin düzensiz aralıklarla meme kontrolünü yaptığı, %61.2'sinin en az bir kez KKMM yaptığı bulunmuştur. Malatya il merkezinde 40 yaş üzeri kadınlarda yapılan çalışmada kadınların %39,3'ü KKMM'yi en az bir kez yaptığını belirtmiştir (10). 25-55 yaş arası Fırat Üniversitesinde çalışan kadın personel üzerinde yapılan çalışmada %57,4'ünün KKMM yaptığı bulunmuştur (9). Demirhan ve ark. (2002) kadınların yaklaşık yarısının (%42.7) KKMM'sini bildiklerini, buna karşın sadece 1/3'ünün (%29.5) doğru olarak uyguladıklarını saptamışlardır (15). Gaziantep'de KKMM ile ilgili eğitimin değerlendirildiği çalışmada eğitim öncesi kadınların %56.6'sının KKMM'yi bilmedikleri bulunmuştur (16). Yurtdışında yapılan bir çalışmada kadınların yarısından fazlası KKMM uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Ancak önerildiği gibi ayda bir kez KKMM uygulayan kadın oranı bu çalışmaya benzer olarak %15'den daha az bulunmuştur (8). Isparta'da 25-65 yaş arası kadınlarla yapılan çalışmada eğitim durumu arttıkça KKMM bilgi puanının arttığı bulunmuştur (5). Öğretim elemanlarının KKMM'yi en az bir kez uygulama durumları ülkemizdeki diğer kadınlarla yapılan çalışmalara göre yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyinin KKMM'yi bilme durumunu etkilediği düşünülmüştür. Ancak bu çalışmada katılımcıların %13.4'ünün düzenli olarak her ay meme muayenesi yaptıkları göz önüne alındığında; öğretim elemanlarının KKMM davranışını bildikleri ancak tam ve düzenli olarak uygulamadıkları söylenebilir.

Doktor tarafından meme muayenesi yaptırma, durumuna bakıldığına; çalışmamızda katılımcıların %20'si, 25-55 yaş çalışan kadınların meme kanserine yönelik davranışlarının değerlendirildiği çalışmada %11.1'i bir uzmana meme muayenesi yaptırmıştır (9). Kaplan ve arkadaşları yurtdışında yaptığı çalışmada ise bu oran %96 olarak belirtilmektedir (17). Ülkemizde doktora başvuruların az olması,olguların eğitim düzeyinin, sosyokültürel ve ekonomik koşulların benzer olmamasından kaynaklanabilir. Ayrıca ülkemizde meme muayenesi, erken tanı gibi konulara daha fazla önem verilmesi gerektiğini düşündürmüştür.

Aile öyküsünde meme kanseri bulunan öğretim elemanlarının (%55.5)'i her ay düzenli olarak KKMM uygularken, diğer öğretim elemanlarının (%7.7)'si meme muayenesini yapmaktadır. Aile öyküsünde meme kanseri bulunan öğretim elemanlarının her ay düzenli olarak KKMM yapma durumu diğer öğretim elemanları ile karşılaştırıldığında anlamlı bir fark vardır. Kadınlarda meme kanseri risk düzeyinin incelendiği bir çalışmada ailesinde meme kanseri bulunan kadınların ortalama risk puanı diğerlerine göre yüksek bulunmuştur (13). Sağlık İnanç Modeli'ne göre sağlık davranışlarının kazandırılmasında etkili olan faktörlerden birisi de hastalığın bir tehdit olarak algılanmasıdır. Bu çalışmada, ailesinde meme kanseri öyküsü olan bireylerin hastalık tehdit algısının KKMM yapma durumu üzerinde etkili olabileceği, bu nedenle yakınında meme kanseri öyküsü bulunan öğretim elemanlarının KKMM'ye önem verdikleri söylenebilir (11,12).

Sigara kullanan öğretim elemanlarının hiç biri KKMM yapmamaktadır. Sigara içmeyenlerin %23.1'i KKMM'ni düzenli olarak uygula-

maktadır. Bu durum öğretim elemanlarının meme kanseri ve risk faktörlerinin ciddiyetini kavramamış olduklarını düşündürmüştür.

Sonuç

Bu sonuçlar, KKMM uygulama davranışının öğretim elemanları tarafından yeterince önemsenmediğini ortaya koymuştur. KKMM hakkında bilgi sahibi oldukları ancak bunu uygulamaya dönüştürmedikleri söylenebilir. Bu çalışmada öğretim elemanlarının eğitilmiş bireyler olarak KKMM davranışını Türkiye'de ve yurtdışındaki çalışmalara benzer olarak her ay düzenli olarak uygulamadıkları bulunmuştur.

Öneriler

Öğretim elemanlarının KKMM uygulaması ve meme kanseri risk faktörleri konusunda bilgilendirilmeleri,

Meme sağlığı yönünden kadınların erken tanıya ilişkin tutum ve davranışlarını etkileyen faktörleri inceleyen çalışmalar yapılması.

Kaynaklar

1. Parkin DM, Bray F, Ferlay S. Global cancer statistics. *Ca Cancer Clin* 2005; 55:74-108.
2. Aydın A, Topuz E. Meme kanseri tanı tedavi takip. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri 2007.
3. Akçakaya A, Kebudi A. 2. İstanbul Meme Kanseri Kursu. İstanbul: İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü 2007.
4. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, organlara göre kanser sıklığının dağılımı ve kadınlarda en sık görülen 10 kanser, <http://www.saglik.gov.tr>.2001.
5. Şen S, Öztürk M, Kişioğlu AN. "İsparta'da 25-65 yaş grubu kadınların meme kanserinin risk faktörleri ve belirtilerine ilişkin bilgi düzeyleri" VIII. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi 23-27 Eylül 2002, Diyarbakır" Kongre Kitabı, s. 651-654.
6. Kutluk T, Kars A. Kanser Konusunda Genel Bilgiler. Ankara: Türk Kanser Araştırma Birliği, 1992:5.
7. Gerald D, Dodd M, American Cancer Society guidelines on screening for breast cancer. *Cancer suppl*; 69:143-5.
8. Fung SY. Factors associated with breast self-examination behaviour among Chinese Women in Hong Kong. *Patient education and Counseling*.1998; 33:233-243.
9. Günel SY, Günel Aİ. 25-55 yaş çalışan kadınların meme kanserine yönelik davranışları. *Sağlık ve Toplum* 2000; 10:21-24.

10. Zincir H. Malatya il merkezinde 40 yaş üzeri kadınların meme kanseri ve korunma konusunda bilgi, tutum ve davranışları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi S.B.E. 2000.
11. Nahcivan N, Seçginli S. Meme kanserinde erken tanıya yönelik tutum ve davranışlar: Bir rehber olarak sağlık inanç modelinin kullanımı. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2003; 7:33-38.
12. Smith, C., Maurer, F. *Community Health Nursing Theory And Practice*. WB Saunders Company. 2000; 175-176.
13. Aslan EF, Gürkan A. Kadınlarda meme kanseri risk düzeyi. *Meme Sağlığı Dergisi* 2007; 3: 63-68.
14. Akyolcu N, Kanan N. Kadınlarda kendi kendine meme muayenesinin yaşam süresine olumlu etkisi . *Hemşirelik Bülteni* 1987; 2:72-74.
15. Demirhan H, Özen İ ve ark. Pamukkale Üniversitesi Kredi Ve Yurtlar Kurumu kız öğrencilerinde kendi kendine meme muayenesi ile ilgili bir araştırma. *Sağlık ve Toplum* 2002; 2:81-84.
16. Parlar S, Bozkurt A, Ovayolu N. Bir ana çocuk sağlığı merkezine başvuran kadınlara verilen meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi ile ilgili eğitim değeri değerlendirilmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004; 8:9-15.
17. Kaplan KM, Weinberg GB, Small A and at all . Breast cancer screening among relatives of women with breast cancer. *Am J Public Health* 1991; 81:1174-79.
18. Rudrelge D. Factors related to womens practice of breast self examination. *Nursing Research*.1987; 36.

İletişim

Emine Ekici
Tel : 0(262) 3037825
E-Posta : cencemku@gmail.com